

Porolappalaisten yhteiskuntaelämä

IAN WHITEAKER *Social Relations in a Nomadic Lappish Community* (Samiske Samlinger II, red. Asbjørn Nesheim), Oslo 1955, 178 s.

Lappalaiset ovat vanhastaan herättäneet mielenkiintoa myös länsieurooppalaisissa tutkijoissa. Viime aikoina taas anglosaksilaisen sosiaaliantropologian edustajia on oleskellut lappalaisten parissa. Heihin kuuluu skotlantilainen Ian Whiteaker, jonka ilmoitettavana oleva tutkimus käsittelee Kaaresuvannon pitäjän Lainiovuoman alueen porolappalaisten sosiaalista elämää meidän päivinämme. Tekijä mainitsee noudattaneensa tutkimuksessaan englantilaisten antropologien yleisesti käyttämää metodia: on oleskeltava mahdollisimman pitkän aikaa tutkimusalueella ja osallistuttava sen

väestön jokapäiväiseen elämään, jotta ilman välikäsiä ikäänkuin yhteiskunnan jäsenenä voidaan tehdä havainnoja tutkimustehtävistä («observational participation»). Niinpä tekijä oleskeli noin vuoden ajan (1951—1952) Kaaresuvannon Lapissa ja toimi silloin osaksi pororenkina. Näin hän saattoi perehtyä porolappalaisten kulttuuriin yleensä, mikä on tärkeätä myös heidän yhteiskuntaelämänsä erikoislaatuisten ymmärtämiseksi. Tekijä mainitsee valinneensa Lainiovuoman yhteisön (n. 170 henkeä) tutkimuskohteeksi sen vuoksi, että siellä on vielä havaittavissa vanha nomadi-

kulttuuri. Hän huomauttaa lisäksi, ettei hänellä ole ollut tilaisuutta suorittaa arkistotutkimuksia, jotka valaisisivat Lainiovuoman alueen yhteiskuntahistoriallista kehitystä; sivumennen sanoen historiallinen suuntautuminen on viime aikoina saanut anglosaksilaisessa antropologiassa enemmän kannatusta kuin aikaisemmin. Näin ollen tekijän on täytynyt selvittää lähinnä vain nykypäivien lainiovuomalaista yhteiskuntaelämää. Sosiaaliantropologina, ts. funktionalistina, hän on pitänyt silmällä kokonaisuutta, sosiaalista struktuuria, jonka muodostavat erilaiset toisiinsa vaikuttavat tekijät ja suhteet (»network of relations»), ja tarkastellut, miten erilaiset yhteiskuntailmiöt mukautuvat yhteiskunnan yleisluonteeseen. Epäilemättä on paikallaan, että tekijä erikoisesti korostaa poronhoidon vaikutusta yhteiskunnallisten ilmiöiden syntyyn. Yksinkertaista perhettä, joka voi olla patrilokaalinen tai matrilokaalinen, lukuunottamatta porolappalaisten luonteenomaisin sosiaalinen yksikkö on ns. porokylä (*sii'dá*). Lappologian kannalta on mielestäni arvokkainta se, mitä tekijä esittää Lainiovuoman eri *sii'dá*-yhteisöjen kokoonpanosta, niiden jäsenten keskinäisestä sukulaisuudesta ja sisäisestä elämästä, jonka olennaisin seikka on yhteisen poronhoidon järjestely. Näihin kysymyksiin tekijä on tietenkin voinut lähemmin perehtyä vain porokylässä asumalla. Mielestäni on kuitenkin huomautettava, että sinänsä selväpiirteinen kuvaus nykypäivien

sii'dá-laitoksesta olisi voinut olla perusteellisempi; ylipäänsä tekijän esitykselle, esim. omistusoikeutta käsiteltäessä, on kuvaavaa eräänlainen niukkasanaisuus, joka tämälappalaisessa alueellisessa monografiassa näyttää tarpeettomalta. Tekijä korostaa porokylän yhteishenkeä, joka ei johdu yksistään sen perheiden keskinäisestä sukulaisuudesta. Hän on myös tehnyt sen kiintoisan psykologisen havainnon, että porolappalaisten ja toisaalta metsä- tai merilappalaisten kesken on havaittavissa sosiaalista eristymistä, samoin kuin porolappalaisten ja niiden heidän heimolaistensa välillä, jotka ovat luopuneet nomadielämästä. Tekijä on samoin pannut merkille, miten erilaisiksi muodostuvat lainiovuomalaisten ja Kaaresuvannon-Lappin suomenkielisen väestön tai toisaalta edellisten ja Norjan talonpoikien väliset sosiaaliset suhteet Kirjoittajan kyky tehdä sattuvia psykologisia huomioita ilmenee lisäksi esityksestä, joka käsittelee laestadiolaisuuden sosiaalista puolta.

Ian Whiteakerin tutkimuksen pääansio lienee se, että siinä tarkastellaan yhteiskuntailmiöitä porotalouden muodostamaa taustaa vasten, nimenomaan sen vaikutusta perhe- ja *sii'dá*-laitokseen. Miten suuresti elinkeinoihin liittyvä yhteiskuntaelämä onkin jo muuttunut noilla mailla, pääosa siitä — en tarkoita tietenkään Lainiovuoman nykyistä maanomistusoikeutta — on, kuten tekijäkin huomauttaa, perintöä alkuperäisestä porolappalaisyhteiskunnasta.

E. A. V.